

**BIBLIOBUSNA SLUŽBA KNJIŽNICA GRADA ZAGREBA U
GODINI OSNUTKA I ČETRDESET PET GODINA KASNIJE**

**THE MOBILE LIBRARY SERVICE
OF THE ZAGREB CITY LIBRARIES IN THE YEAR
OF ITS FOUNDING AND FORTY-FIVE YEARS LATER**

Tamara Kolić

Knjižnice grada Zagreba
tamara.kolic@kgz.hr

Nika Čabrić

Knjižnice grada Zagreba
nika.cabric@kgz.hr

Sara Semenski

sara.semenski@kgz.hr
Knjižnice grada Zagreba

UDK / UDC: 021.65"1976/2021"(497.521.2
Zagreb)(091)KGZ

Stručni rad / Professional paper

<https://doi.org/10.30754/vbh.65.1.946>

Primljeno / Received: 1. 3. 2022.

Prihvaćeno / Accepted: 4. 4. 2022.

Sažetak

Cilj. Cilj rada jest prikazati početak djelovanja Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba koja je osnovana 1976. godine te njezina djelovanja u 2021. godini, odnosno četrdeset i pet godina kasnije na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Od osnutka do danas Bibliobusna služba promijenila je nekoliko vozila, djelatnika, bibliobusnih stajališta, obnovila knjižnični fond, promijenila način rada i pružanja knjižničnih usluga te općenito osuvremenila programa rada u skladu sa suvremenim *IFLA-inim*

Smjernicama za pokretne knjižnice (2011), no jedno je ostalo isto – rad s članovima na bibliobusnim stajalištima svaka dva tjedna u isto vrijeme na istom mjestu.

Pristup/metodologija. U radu se donosi prikaz djelovanja Bibliobusne službe u vrijeme osnivanja, 1976. godine te prikaz njezina djelovanja u 2021. godini, godini koju su obilježila brojna virtualna događanja. Podaci su prikupljeni u arhivi Bibliobusne službe, na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba te iz stručnih i drugih radova o Bibliobusnoj službi Knjižnica grada Zagreba.

Rezultati. Prikaz djelovanja Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba u godinama 1976. i 2021. ukazuje na niz promjena tijekom 25 godina. Pokazalo se da se program rada odvija u skladu sa suvremenim *IFLA-inim Smjernicama za pokretne knjižnice* i na temelju društvenih i demografskih promjena u lokalnoj sredini, informatizacije knjižničkog sustava i modernizacije informatičke opreme Bibliobusne službe te u suradnji s brojnim ustanovama i udrugama. Ukazuje se i na ono što je ostalo isto i jednako važno – rad s članovima na bibliobusnim stajalištima prema precizno utvrđenom planu i programu rada.

Društveni značaj. Društveni značaj očituje se u vrijednosti Bibliobusne službe za lokalnu zajednicu. Promicanje jednakopravnosti u pružanju najprilagodljivije knjižnične usluge povećavanjem mogućnosti pristupa istima prema potrebama promjenjivog stanovništva bez obzira na mjesto stanovanja ideja je vodilja svake bibliobusne službe, pa tako i Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba.

Originalnost/vrijednost. Rad je doprinos malobrojnoj objavljenoj stručnoj literaturi o djelovanju Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba, osobito o njezinom radu u godini osnivanja 1976. i četrdeset i pet godina kasnije, u 2021. godini te bi mogao biti polazište za daljnja iscrpnija istraživanja i analize.

Ključne riječi: bibliobus; bibliobusna stajališta; Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba; dostupnost knjižničnih usluga; Knjižnice grada Zagreba; osnivanje bibliobusne službe; Zagreb; Zagrebačka županija

Abstract

Purpose. The aim of the paper is to show the beginning of the Mobile Library Service, which was founded in 1976, and the operation of the same Library Service in 2021, or forty-five years later in the City of Zagreb and Zagreb County. From the time of its establishment until today, the Library Service has changed a number of vehicles, employees, library stops, has renewed the library holdings, has changed the way of operating and providing library services, and has introduced a new work program in accordance with the current IFLA Guidelines for Mobile Libraries (2011), but one thing has remained the same – the work with the library members at bookmobile stops every two weeks at the same time in the same place.

Approach/methodology. The paper presents the activities of the Mobile Library Service of the Zagreb City Libraries at the time of its establishment in 1976 and the activities of the Bookmobile Service in 2021. The data were collected in the archives of the Library Service, on the website of the Zagreb City Library, and from professional and other papers on the Mobile Library Service of the Zagreb City Library.

Findings. A historical overview of the development of the Mobile Library Service of Zagreb City Libraries presented in this paper shows changes in the library services and programs over the past 45 years. It has been shown that the program is conducted in accordance with the current IFLA Guidelines for Mobile Libraries (2011), and that it is following the social and demographic changes in the local community, computerization of the library system and modernization of IT equipment of the Bookmobile Library Service and cooperating with many institutions and associations. The paper points out what has remained the same and equally important over the years – working with the library members at bookmobile stops in accordance with a well-defined work plan and program.

Social implications. The social significance is reflected in the value of the Bookmobile service for the local community. Promoting equality in providing of the most flexible library service by increasing the possibility of access to it according to the needs of a changing population regardless of place of residence is the guiding idea of every mobile library service, including the Mobile Library Service of the Zagreb City Library.

Originality/value. The paper is a significant contribution to a relatively small amount of published professional literature on the activities of the Mobile Library Service of Zagreb City Libraries at the time of its founding in 1976 and forty-five years later in 2021, and could be a starting point for a more detailed research and a more comprehensive analysis.

Keywords: bookmobile; bookmobile stops; establishment of mobile library service; Mobile Library Service of Zagreb City Libraries; Zagreb; Zagreb County; Zagreb City Libraries

1. Uvodne napomene

1.1. *Osnutak Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba*

O važnosti djelovanja bibliobusa i bibliobusnih službi možemo iščitati i iz novih *Standarda za pokretne knjižnice u Republici Hrvatskoj* iz 2021. godine, u kojima je navedeno da je bibliobus kao pokretna knjižnica smještena u cestovnom vozilu (autobus, kamion ili kombi), koja ima knjižničnu građu, stručno osoblje i opremu te pruža knjižnične usluge stanovnicima na više međusobno udaljenih područja, omogućava privremeno ili stalno pružanje knjižničnih usluga korisnici-

ma u malim, razasutim naseljima ili gradskim četvrtima u kojima nema uvjeta za druge oblike djelovanja narodne knjižnice (cf. Standard, 2021).

Zagrebačku Bibliobusnu službu, prema Pugelnik (2012), osmislila je Matična služba Knjižnica grada Zagreba utvrdivši potrebu za pokretnom knjižničnom službom nakon istraživanja koje je proveo D. Štiglić. Godine 1976. Knjižnice grada Zagreba kao radna organizacija osnivaju Bibliobusnu službu uz pomoć i podršku USIZ-a kulture grada Zagreba, sa zadatkom da svoju djelatnost usmjeri na zadovoljavanje čitalačkih potreba.¹

Prva voditeljica Bibliobusne službe bila je Davorka Bastić do 1991. godine, kada na to mjesto dolazi Spomenka Petrović do 2007. godine, nakon koje voditeljicom postaje Đurđica Pugelnik, a od 2017. godine do danas na mjestu voditeljice Bibliobusne službe nalazi se Nika Čabrić. Od srpnja 2021. na mjestu zamjenice voditeljice Čabrić, zbog korištenja porodiljnog i roditeljskog dopusta jest Tamara Kolić.

Od 1976. Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba djeluje na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Javna glasila zabilježila su taj događaj pa je obznanjeno da će dana 23. studenog 1976. prvi bibliobus u Zagrebu svečano otvoriti predsjednik Skupštine grada Zagreba, Ivo Vrhovec (Gradska knjižnica, 2021: 78). nakon svečanog puštanja u promet, prvi zagrebački bibliobus započinje posjećivati korisnike na utvrđenim stajalištima.

Valja istaknuti da je bibliobus odmah naišao na oduševljenje građana (za knjigu se čekalo u redu) te se pokazao kao racionalno i isplativo rješenje za područja bez stacionirane knjižnice. Stoga ne začuđuje da se već nakon dvije godine uvodi i druga smjena sa 16 novih stajališta i 3 nova djelatnika (cf. Pugelnik, 2012: 132).

S obzirom na to da je Bibliobusna služba u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji započela s radom krajem studenog 1976. te da je Izvještaj o radu² podnesen nakon samo mjesec i nekoliko dana djelovanja službe, u nastavku ovog članka pozivat ćemo se uglavnom na prvi cjeloviti Izvještaj o radu Bibliobusne službe iz 1977. godine.

1.2. Vozila i plan rada Bibliobusne službe KGZ-a

Budući da se u to vrijeme Grad Zagreb ubrzano širi, a istovremeno ga ne prati izgradnja kulturnih sadržaja, USIZ za kulturu grada Zagreba pruža punu podršku u nabavi još jednog vozila. Novo vozilo 1980. godine odmah počinje voziti na 23 stajališta. Već sljedeće 1981. godine otvara se druga smjena i Bibliobusna služba postaje suvremena služba s dva vozila, četiri smjene i 13 zaposlenika (cf. Pugelnik, 2012: 133).

¹ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

² Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

Prema arhivi Bibliobusne službe, nakon odobrenja sredstava za nabavu bibliobusa i pregovora o uvozu bibliobusa s Auto-Hrvatskom, poslovnom grupom koja se bavila cestovnim vozilima i njihovim održavanjem, izrađen je detaljan zahtjev o uređenju i izgledu prvog zagrebačkog bibliobusa, koji je utemeljen na osnovnim principima iznesenim u Elaboratu o izgradnji bibliobusne službe.³ Vozilo je bilo marke TAM 150 A11 iz Maribora, čija je konstrukcija prema koncepcijama na temelju suvremenih europskih standarda za bibliobus bila dovršena tek 1976. godine, iako se u realizaciju istog krenulo 1975. godine. Cijela priprema bibliobusne službe obavljala se dok je bibliobus bio u izgradnji. Potrebno je bilo planiranje i priprema mreže bibliobusnih stajališta, radnih prostorija i spremišta za knjižnični fond, izrada informativnih pomagala, planiranje dnevne rute bibliobusa, zapošljavanje osoblja, promocija i osiguravanje financiranja.⁴ Radi povećanja opsega posla, drugo, novo vozilo, tzv. crveni bibliobus marke TAM 170 A 11, nabavljeno je svega četiri godine kasnije te započinje s radom 13. svibnja 1980. godine. Potvrda uspješnosti uvođenja novih, naprednih i suvremenih oblika knjižničarskih djelatnosti jest ta da je poboljšavala i usavršavala opskrbu knjigom i da je uvedena četvrta smjena koja je započela s radom 16. lipnja 1981. godine.⁵ Imajući u vidu da je Bibliobus II počeo s radom u svibnju 1980. godine i da je ostvaren upis od gotovo 10 000 članova i posuđeno 150 000 knjiga, može se reći da je Bibliobusna služba postigla vrlo dobre rezultate te da ju je građanstvo dobro prihvatilo.⁶ Treće vozilo koje je nabavljeno 1990. godine kao zamjensko vozilo za prvo iz 1976. godine, bilo je također iz Maribora marke TAM 190 A 110 T s novim sustavom grijanja.⁷ Vozilo iz 1980. godine zamijenjeno je novim vozilom 1995. godine, marke VOLVO B10B⁸, koje je bilo prvo klimatizirano vozilo i opsluživalo je korisnike sljedećih 26 godina. Bibliobusi bez ikakvih zastoja neprestano obilaze svoja stajališta. Čak i za vrijeme Domovinskog rata bibliobusi su obavljali svoju ulogu i vozili do prve linije fronta u Pokupskom (prekid dolazaka na to stajalište trajao je samo od rujna 1991. do ožujka 1992.) (cf. Pugelnik, 2012: 133).

Vozilo VOLVO iz 1995. godine opslužuje terene sve do kraja 2021. Tada je, nakon 26 godina rada, a s obzirom na neispunjavanje osnovnih tehničkih uvjeta za rad, učestale kvarove i velike financijske izdatke popravaka, odlukom Uprave Knjižnica grada Zagreba od 1. siječnja 2022. stavljeno van funkcije. Bibliobus MAN TGM C-262811 koji danas, u 2022., opslužuje korisnike, kao jedino vozilo u Bibliobusnoj službi KGZ-a, zamijenio je 2011. godine vozilo iz 1990. godine, a Knjižnice grada Zagreba nabavile su ga vlastitim sredstvima (cf. Pugelnik, 2012:

³ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

⁴ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

⁵ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1981. godinu.

⁶ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1980. godinu.

⁷ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1990. godinu.

⁸ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1995. godinu.

135). Vozilo je tehnički izrađeno i informatički opremljeno prema tada važećim *Standardima za pokretne knjižnice* iz 1999. godine (Standardi, 1999). Nakon 1. siječnja 2022. MAN vozi prema novom izmijenjenom rasporedu u skladu s novonastalom situacijom. Prilikom izrade novog rasporeda, nastojalo se zadržati što veći broj postojećih stajališta, koja se do tada obilazilo s dva bibliobusa, a smanjivši vrijeme zadržavanja na istima (KGZ. Raspored stajališta).

Tek su 2005. godine bibliobusi opremljeni računalnom opremom i umreženi u informatički sustav ZaKi, a do tada su se knjižničari služili ručnim katalozima od kojih se jedan nalazio u vozilu, a drugi u spremištu.

1.3. Razvoj Bibliobusne službe KGZ-a: usporedni pokazatelji za 1976./77. i 2021. godinu

Prema Čabrić (2020), pokretne knjižnice u Republici Hrvatskoj dio su mreže narodnih knjižnica i javna su potreba u kulturi koja pridonosi ostvarivanju osnovnih strateških ciljeva Europske unije i Republike Hrvatske, vezano za socijalnu, kulturnu i digitalnu inkluziju te za cjeloživotno učenje, osobito djece i odraslih u ruralnim područjima udaljenima od većih gradskih središta i sa slabom prometnom povezanošću s razvijenim susjednim mjestima.

1.3.1. Prve godine rada Bibliobusne službe 1976./77. godine

Prema Izvještaju o radu Bibliobusne službe iz 1977. godine,⁹ planiran je upis 3300 članova, no stvaran broj upisanih članova premašen je za čak više od 56 %. Prvo jednogodišnje eksperimentalno razdoblje rada Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba pokazuje da je uvođenje bibliobusa bilo i više nego opravdana, korisna i perspektivna akcija koju su i stanovnici Zagreba i radni ljudi u kolektivima rado prihvatili. Zabilježeni su ne samo konstantno rastući pritisak članova, čime je na mnogim stajalištima kapacitet bibliobusa iskorišten zaista do krajnjih granica, nego i zahtjevi mjesnih zajednica i radnih organizacija u kojima se tražilo otvaranje novih stajališta.¹⁰ Prema arhivi Izvještaja o radu Bibliobusne službe za 1977. godinu, i s opaskom da je to prva godina rada, postignuti rezultati u potpunosti su opravdali postavljen cilj da opskrbljuju knjigama dvadeset stajališta te je bibliobus posjećivao deset mjesnih zajednica u samom gradu: Kozari Bok, Prečko, Sopot, Horvati – Srednjaci, Utrine – Travno, Retkovec, Lučko, Studentski grad, Gajnice i Vukomerec, kao i deset radnih organizacija: Vjesnik, Jedinstvo, Prvomajsku, Zagrebačku mljekaru, Kemijski kombinat I i II, TPK, Tvornicu papira „I. Lovinčić“ i Astru.¹¹

⁹ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

¹⁰ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

¹¹ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

1.3.2. Mreža Bibliobusne službe u 2021. godini

Prema podacima iz 2021. godine s dva vozila Bibliobusna služba obilazi ukupno 79 stajališta u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Stajališta obuhvaćaju različite gradske četvrti: Brezovicu, Donju Dubravu, Gornju Dubravu, Gornji grad – Medveščak, Maksimir, Novi Zagreb – istok, Novi Zagreb – zapad, Peščenicu – Žitnjak, Podsljeme, Sesvete, Stenjevec, Trnje, Trešnjevku – sjever; Trešnjevku – jug. Stajališta u Zagrebačkoj županiji obuhvaćaju gradove Veliku Goricu, Zaprešić, Samobor, Svetu Nedelju te općine: Brdovec, Dubavicu, Jakovlje, Klinča Sela, Luku, Mariju Goricu, Pisarovinu, Pušću i Stupnik. Sva bibliobusna stajališta pretraživa su preko izrađene Google karte postavljene na mrežnim stranicama Knjižnica grada Zagreba (KGZ. Karta stajališta).

Potreba za mrežom bibliobusnih stajališta razvidna je i iz činjenice da u Gradu Zagrebu, gradska četvrt Podsljeme s populacijom od oko 19 212 stanovnika i gradska četvrt Brezovica s populacijom od oko 12 224, prema prvim rezultatima Popisa stanovništva iz 2021. (Popis stanovništva, 2021) nemaju stacioniranu knjižnicu. Gradska četvrt Brezovica obuhvaća najjužniji dio prostora Grada Zagreba, sa sjevera omeđen Zagrebačkom obilaznicom, odnosno područjem Gradske četvrti Novi Zagreb – zapad, a s ostalih strana područjem Zagrebačke županije. Prostire se zapadnim dijelom ravničarskog Zagrebačkog polja i na jugu dijelom blago brdovitih Vukomeričkih gorica. Na tom prostoru smješteno je 20 samostalnih naselja. U Zagrebačkoj županiji, od 34 jedinice lokalne samouprave još uvijek jedan grad i 21 općina nemaju stacioniranu knjižnicu. Vrijeme zadržavanja bibliobusa na pojedinom stajalištu ovisi o veličini naselja, gustoći naseljenosti i broju članova.

2. Glavni pravci i ciljevi Bibliobusne službe: usporedni pokazatelji za 1976./1977. i 2021. godine

U sklopu plana razvoja mreže zagrebačkih knjižnica Bibliobusna služba planirala je uvođenje druge smjene, kao i nabavu još jednog bibliobusa. Nakon uspješne eksperimentalne faze rada prve smjene bibliobusa u 1977. godini, krajem 1978. godine uvodi se druga smjena koja je jednim svojim dijelom usmjerena i na zadovoljavanje čitalačkih potreba korisnika u prigradskim i seoskim područjima. Neka od novouvedenih stajališta po svojim se obilježjima znatno razlikuju od stajališta u gradskim područjima: mnogo je veća udaljenost od bibliobusne baze do stajališta, naselja su rastrkana, manja je koncentracija stanovništva u naseljima, različita je obrazovna struktura, a specifične su i potrebe za literaturom.¹²

Bibliobus II počeo je s radom tijekom svibnja 1980. godine. S jednom smjenom realizirano je daljnjih 25 sati efektivne tjedne posudbe, a postojeća mreža proširila

¹² Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1978. godinu.

se na još 22 stajališta.¹³ Početkom i sredinom devedesetih godina Hrvatsku su obilježili procesi privatizacije poduzeća, što se odrazilo i na rad Bibliobusne službe. Ugašena su mnoga stajališta u velikim poduzećima: Jedinstvo, Prvomajska, Rade Končar, TPK, Bratstvo, Sintal, Tvornica papira, Šavrić, Chromos (cf. Puglenik, 2021: 133). Bibliobusna služba svoj rad usmjerila je na novoizgrađena naselja i prigradska područja jer u novim privatiziranim poduzećima radnici nisu mogli često izlaziti i koristiti pauze za posudbu knjiga, pa se time znatno smanjuje broj stajališta, a posljedično i broj korisnika (cf. *ibid.*).

2.1. Knjižnični fond Bibliobusne službe KGZ-a: usporedba stanja s početka rada Službe 1976. – 1977. s današnjim stanjem 2021. godine

Tijekom 1976. – 1977. godine strukturiranje knjižnog fonda slijedilo je kriterije postavljene pri planiranju službe te se kretalo u omjerima 20 % znanstvene, 30 % dječje i 50 % beletrističke literature.¹⁴ Budući da je 1977. godine bio podnesen prvi cjeloviti godišnji Izvještaj o radu Bibliobusne službe, radi preciznijeg i potpunog uvida u stanje fonda te kako bismo dobili kompletnu sliku o ukupnoj veličini fonda, rastu i strukturi, prikazat ćemo u tablici stanje u 1976. i 1977. godini te stanje knjižničnog fonda u 2021. godini.

Tablica 1. Stanje fonda knjižnične građe Bibliobusne službe, 1976./77. i 2021. godine

Fond knjižnične građe	Godina		
	1976.*	1977.*	2021.
Dječji	3 512	5 335	13 489
Odrasli	5 588	7 777	30 145
Ukupno	9 100	13 112	43 634

*S obzirom na to da je Bibliobusna služba osnovana krajem 1976. godine, može se reći da je služba u prvoj godini poslovanja imala ukupni fond od 13 112 svezaka, odnosno zbroj inicijalnog fonda iz 1976. te nabavljenog fonda u 1977. godini, prvoj godini rada Bibliobusne službe.

Od periodike nabavljeno je 8 naslova, u 14 primjeraka, ukupno 122 primjerka.¹⁵ Prema napomenama iz Izvještaja i prema europskim normama za bibliobusne službe s bibliobusima istog ili sličnog kapaciteta, za opskrbu 3 300 članova optimalna veličina fonda trebala bi biti 15 000 svezaka. Međutim iako je krajem 1977.

¹³ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1980. godinu.

¹⁴ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

¹⁵ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

Bibliobusna služba imala čak više od 5 000 članova, fond je bio za 2 000 svezaka manji od predviđenoga.¹⁶

Zbog specifičnosti prostora, unutar bibliobusnih vozila nema posebnih odjela za pojedine vrste djelatnosti, no ipak je omogućeno formiranje triju većih skupina zbirki, koje u izvjesnom smislu zamjenjuju uobičajene odjele. U bibliobusima postoje posebno grupiran dječji, znanstveni i beletristički fond, što korisnicima olakšava snalaženje.

2.2. Korisnici bibliobusa

U 1977. godini upisana su 5142 člana, od kojih je 2097. odraslih i 3045 djece. Broj upisanih članova premašio je predviđeni broj za više od 56 %.¹⁷ Statistika ujedno vrlo ozbiljno upozorava da je Bibliobusna služba tim brojkama i s jednom posadom ne samo opterećena nego i nedovoljna za realne i lako uočljive potrebe mnogih područja Zagreba deficitarnih knjigom i knjižničnom uslugom, odnosno stacioniranom knjižnicom. Na početku rada Bibliobusne službe najveća se pozornost pridavala organizaciji novih stajališta te osvješćivanju javnosti na postojanje nove knjižnične pokretne usluge. U tom razdoblju Bibliobusna služba nije se mogla posvetiti i dodatnim poslovima poput angažmana oko različitih knjižničnih manifestacija.

Knjižničar informator održavao je stalni kontakt s korisnicima na 10 stajališta u gradskim naseljima i 10 stajališta u radnim organizacijama, sveukupno 25 sati tjedno. Posjeti korisnika u prvoj godini rada Bibliobusne službe premašili su planiran broj posjeta od 40 500 za 3629 posjeta te oni iznose 44 129 posjeta za cijelu godinu. Posjeti korisnika bili su u očiglednom porastu ne samo na stajalištima u mjesnim zajednicama nego i radnim organizacijama. Tako je, naprimjer, u naselju Gajnice gdje se bibliobus zadržavao 3 i pol sata bilo upisanih 627 korisnika. To je samo jedan primjer situacije koja je ukazivala na potrebu za širenjem i uvođenjem druge smjene.¹⁸

Godine 1979. učlanjeno je 7200 članova koji posuđuju 128 000 svezaka knjiga i dolaze na 39 stajališta.

Korisnik je imao pravo posuditi dvije knjige i jedan časopis. Rok posudbe knjižnične građe bio je 14 dana, a uz produženje najviše 28 dana. Produženje nakon 28 dana odobravalo se iznimno. Zakasnina za nevraćene knjige je iznosila 0,10 hrvatskog dinara po knjizi i po danu.¹⁹

¹⁶ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

¹⁷ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

¹⁸ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

¹⁹ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

Godine 2021. Bibliobusna služba broji 3876 aktivnih članova (KGZ. Izvještaj, 2021). U 2021. godini fond Bibliobusne službe obuhvaća 44 384 svezaka knjižnične građe – odnosno 43 634 svezaka knjižne građe i 750 jedinica neknjižne građe. Knjižnu građu moguće je posuditi na od 30 dana s mogućnošću produženja, dok je audiovizualnu, elektroničku i prilagođenu građu moguće posuditi na 14 dana, također s mogućnošću produženja. Radi smanjene mobilnosti, najvažnije dobne korisničke skupine Bibliobusne službe čine i one najranjivije, djeca i mladi od najranije do tinejdžerske dobi te stariji od šezdeset pet godina. Svaka od tih skupina ima različite potrebe i interese, kao i način ophođenja i komuniciranja. Prema Pravilima Knjižnica grada Zagreba, od 2017. godine nadalje Bibliobusna služba omogućuje i besplatan upis djece do 15 godine s prebivalištem u Gradu Zagrebu i gradu Zaprešiću (KGZ. Pravila, 2017). Prema potrebama i interesima korisnika Bibliobusna služba kreira aktivnosti i nabavu građe. U lipnju svake godine provodi se evaluacija postojećih bibliobusnih stajališta, a potom priprema reorganizacija stajališta koja se počinju obilaziti početkom sljedeće školske godine. Reorganizacija se radi s ciljem promicanja jednakopravnosti u pružanju knjižničnih usluga i povećanjem mogućnosti pristupa istima.

Tablica 2. Usporedba broja aktivnih članova Bibliobusne službe, 1976. i 2021.

Broj aktivnih članova	Godina	
	1976.	2021.
Djeca	2 097	2 689
Odrasli	3 045	1 187
Ukupno	5 142.	3 876

2.3. Suradnja s ustanovama i udrugama

Prema arhivi Izvještaja o radu²⁰ od samog je početka imala razgranatu suradnju s radnim i odgojno-obrazovnim organizacijama na području na kojemu djeluje s ciljem provođenja kulturne animacije i pridobivanja novih čitatelja. Dobra praksa s istim ciljem nastavlja se i dalje. Tako u 2021. godini s mrežom od 77 stajališta, Bibliobusna služba surađuje sa 105 ustanova (KGZ. Izvještaj, 2021), osobito s odgojno-obrazovnim ustanovama, muzejima, domovima za starije i nemoćne, neprofitnim udrugama, izdavačkim kućama itd. Od 2017. godine Bibliobusna služba prvi put organizira vlastite programe i uključuje se u promicanje projekata, aktivnosti i manifestacija kao što su „Mjesec hrvatske knjige“, Projekt „65 plus“, „Nacionalna kampanja Čitaj mi!“, „Noć muzeja“, „Noć knjige“, „Dani medijske pismenosti“. Dobra praksa nastavila se i sljedećih godina, pa tako i u 2021. go-

²⁰ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu; Izvještaj o radu za 1977. godinu.

dini, no s obzirom na epidemiološke okolnosti, programi se ostvaruju uglavnom virtualno.

Bibliobusi posjećuju 30 osnovnih škola i dječjih vrtića s kojima se održavaju redovni kontakti i dogovori. Bibliobusnu službu prepoznao je i Institut za razvoj i inovativnost mladih (IRIM) kao aktivnog sudionika u provedbi projektnih aktivnosti koji se svojim radom ističe ako primjer dobre prakse u provođenju informatičkih radionica za najmlađe na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije od 2018. godine. U lipnju 2021. pozvana je kao jedan od sudionika na IRIM-ovoj *online* konferenciji projekta „Digitalne knjižnice za lokalni razvoj“ (cf. Čabrić et al., 2019).

Vrijednost Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba leži upravo u činjenici da jača humanu komponentu knjižnične djelatnosti. Djelatnici su spremni u svakom trenutku izići u susret željama i potrebama svojih članova kojima u osnovi nisu u istom položaju kao članovi stacioniranih knjižnica.

Unutar projekta „65 plus“ i programa „Knjigom do vrata“ od listopada 2017. godine Bibliobusna služba surađuje s dva doma za starije i nemoćne osobe: „Zlatnim dobom“ iz Pušće i „Sanatorijem Čorluka“. Tijekom 2020. i 2021. godine u Domu za starije osobe „Sanatorij Čorluka“ zbog nepovoljne epidemiološke situacije i nemogućnosti ulaska članovima je omogućen samo povrat knjiga.

Konačan je cilj omogućavanje jednakosti u pružanju knjižničnih usluga svim građanima Grada Zagreba i Zagrebačke županije svih dobnih i spolnih skupina, s naglaskom na djecu i osobe starije životne dobi kojima je prva stacionirana knjižnica na nepovoljno udaljenoj lokaciji.

2.4. Suradnja s drugim bibliobusnim službama

Bibliobusna služba grada Zagreba razvija i uspješnu suradnju razmjenom iskustava, praćenjem i analizom rada s drugim bibliobusnim službama u Hrvatskoj. Redovito okupljanje knjižničara pokretnih knjižnica kao posebne vrste knjižničnih stručnjaka kroz proteklo razdoblje u velikoj je mjeri pridonijelo stalnom stručnom usavršavanju bibliobusnih posada koje obavljaju specifične knjižnične zadatke u pokretnim knjižnicama. Također porasla je svijest o potrebi i koristima koje mogu ponuditi pokretne knjižnice. Ideja o osnivanju posebne komisije u okviru Hrvatskoga knjižničarskog društva koja bi se bavila problematikom pokretnih knjižnica pojavila se još 1999. godine, kada je održan 1. Okrugli stol o hrvatskim pokretnim knjižnicama u Koprivnici (Čabrić, 2020).

Iz arhiva izvještaja uočavamo da je Bibliobusna služba grada Zagreba već 70-ih i 80-ih godina kontinuirano surađivala u razmjeni iskustava, praćenju i analizi rada s bibliobusnim službama gradskih knjižnica u Mariboru, Puli, Karlovcu, Slavanskom Brodu, Samoboru, a ujedno i pružala pomoć knjižnicama koje su i

same radile na uvođenju bibliobusnih službi, naprimjer, Čakovec, Split, Koprivnica, Knin i drugi.²¹

Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba imala je svog predstavnika u Svjetskom udruženju pokretnih knjižnica od 1979. godine, a organizirala je i sastanak u Zagrebu od 17. do 19. ožujka 1982. godine. Tijekom 1981. godine predstavnik Bibliobusne službe grada Zagreba sudjelovao je kao član grupe u izradi Statuta grupe tzv. Okruglog stola IFLA-e i Srednjoročnog plana za razdoblje 1981. do 1985. godine.²²

Izmjenjivala su se novostečena iskustva predstavnika zemalja članica radne grupe za pokretne knjižnice, također su se analizirali objavljeni nacionalni standardi za pokretne knjižnice kako bi se pristupilo izradi Nacrta međunarodnog standarda. U tom kontekstu razmatrani su: Standardi za opremu i konstrukciju bibliobusa, organizacija bibliobusne službe, Standardi za knjižni fond te Standardi za prostore u vozilu, bibliobusnoj centrali i garaže.²³

2.5. Marketinške aktivnosti

Godine 1976. propagandne aktivnosti bile su prilično brojne i raznovrsne. Posebna pozornost posvećena je pravodobnom i redovnom obavještavanju građana Zagreba o mjestu i vremenu rada bibliobusa te su u tu svrhu na stajalištima redovno distribuirani plakati. Građanstvo je redovno bilo obavještavano o rasporedu rada bibliobusne službe na plakatima, u *Večernjem listu* i njegovoj rubrici “Kompas” te se podatke o rasporedu rada moglo dobiti poštanskom telefonskom službom 981.²⁴

Bibliobusna služba tijekom godine uspjela je uspostaviti suradnju sa zagrebačkim tiskom (*Vjesnik*, *Večernji list*, *Borba*) i RTV Zagreb, koji su tijekom 1977. godine objavili i emitirali više informativnih materijala o radu zagrebačke pokretne knjižnice. O Bibliobusnoj službi izvještavali su i listovi izvan Hrvatske, a i neki strani časopisi²⁵ U radnim organizacijama organizirano je obavještavanje o bibliobusu u lecima, razglasima i tvorničkim novinama. O iskustvima rada na širenju knjige u 1977. godini pomoću bibliobusa referirano je na sljedećim skupovima: „Radnička klasa i kultura“ – Split, svibanj 1977.; Savjetovanje u povodu Mjeseca knjige Jugoslavije, Ljubljana, listopad 1977.; Savjetovanje u povodu Mjeseca knjige Hrvatske, Varaždin, listopad 1977.²⁶

²¹ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1981. godinu.

²² Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1981. godinu.

²³ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1981. godinu.

²⁴ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.

²⁵ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

²⁶ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

Naslov „Prvi zagrebački bibliobus i novi čitaoci“ objavljen je u časopisu *Kulturni život* br. 10/1977. glasilu Zajednice kulturno-prosvjetnih organizacija Jugoslavije te u reviji *Odsjek* (Sarajevo) br. 21/1977.²⁷

Jedan od najvažnijih oblika promocije Bibliobusne službe KGZ-a danas je prisutnost Bibliobusne službe na društvenim mrežama Facebooku i Instagramu. Svrha Facebook stranice KGZ – Bibliobusna služba kao i Instagram stranice *kgz bibliobus* jest povećanje vidljivosti i prepoznatljivosti među stvarnim, potencijalnim i naslućenim korisnicima Knjižnica grada Zagreba, kako bi kulturu čitanja, osim fizičkom knjigom, promicali te potaknuli i nekima od virtualnih objava o knjigama. Također važno je informirati korisnike o dolascima bibliobusa na stajališta. Društvene mreže pokazale su se posebno korisnima i važnima 2020. godine kada je, u nedostatku neposrednog kontakta, kontakt s korisnicima ostvarivan objavama, komentarima, oznakom „sviđa mi se“ i porukama na društvenim mrežama. U cilju povezivanja s članovima i korisnicima, kao i s kolegama iz drugih knjižnica, domaćih i inozemnih, svaka objava na Facebooku i Instagramu popraćena je unaprijed određenim oznakama # te ovisno o vrsti objave i nekoliko prilagođenih oznaka: #bibliobus; #kgz; #kgzbibliobus; #knjiznicegradazagreba; #bibliobusnaslužba; #since1976; #upokretu; #zagreb; #volimcitati; #mobilelibrary; #librarylove; #iloveread; #bookworm; #knjiskimoljac; #libraryonwheels; #putputujem; #sknjigomnaputu; #ontheroadagain; #postujmonaseznakove; #posudujemcitam; #citanje; #knjigenakotacima; #storytime. Oznake # su na hrvatskom i engleskom jeziku.

Osim toga, bibliobus se promovira i u medijima – reportažama s terena za popularne televizijske emisije kao što su „Dobro jutro, Hrvatska“, „RTL Direkt“ i „Zagrebačka panorama“, u radijskim emisijama Radija Sljeme, Radija Samobor i Prvog programa HRT-a te u novinama, npr. u *Jutarnjem listu*, časopisu *Like* te na portalima turističkih zajednica, internetskom portalu *100posto.hr* i drugima.

3. Bibliobusna služba KGZ-a tijekom potresa i pandemije bolesti COVID-19

3.1. Nove okolnosti – novi izazovi: virtualni programi

Krajem ožujka 2020. godine dolazi do značajnih promjena u načinu rada Bibliobusne službe uzrokovanih, kao i u cijelom svijetu – epidemijom koronavirusa. Na temelju odluke Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske, a sukladno preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo od 19. ožujka do 26. travnja obustavljen je rad svih knjižnica u RH, pa tako i pokretnih. Usred svih tih zbivanja, 22. ožujka Grad Zagreb pogođen je i potresom jačine 5,5 stupnjeva po Richteru.

²⁷ Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.

U razdoblju u kojem je onemogućen neposredan rad s korisnicima, Knjižnice grada Zagreba organiziraju *online* upise, povećavaju nabavu *e*-knjige kako bi putem ZaKi Book aplikacije bile dostupne što većem broju korisnika (KGZ. Mrežna stranica).

Od 27. travnja 2020. knjižnice ponovno otvaraju svoja vrata, a članovi posade Bibliobusne službe vraćaju se na terene.

Sukladno odluci Stožera civilne zaštite RH te preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo te u skladu sa Smjernicama za rad narodnih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19 Bibliobusna služba radi sukladno sljedećim uputama (Čabrić, 2020: 27):

- Do otvaranja ugostiteljskih objekata, rad na terenu skraćen je na tri sata po svakoj smjeni zbog nemogućnosti korištenja sanitarnih čvorova.
- Zaposlenici u rizičnim skupinama po potrebi mogu raditi od kuće ili im mora biti osiguran rad bez kontakta s korisnicima.
- Nošenje maski, rukavica i dezinfekcijskih sredstava na teren obavezno je.
- Prije terena, prije izmjene smjena i nakon terena potrebno je dezinficirati sve radne površine i prijenosna računala.
- Korisnici ne mogu ući prostor bibliobusa.
- Povrat knjiga: korisnici odlažu knjige u kutiju za povrat ispred bibliobusa. Sve vraćene knjige moraju biti 72 sata u karanteni, nakon čega se mogu vratiti na police. Kutije s knjigama u karanteni mogu se držati u spremištu bibliobusnog vozila ili u nekoj prostoriji u bazi bibliobusne službe.

U 2021. godini i dalje vlada epidemija koronavirusa, a sukladno tome i dalje vrijede neke od navedenih mjera kao što je nošenje maski, rukavica i dezinfekcijskih sredstava na teren, dezinfekcija prostorija i prijenosnih računala te nemogućnost ulaska korisnika u bibliobusna vozila radi premale kvadrature prostora koja onemogućuje pridržavanje potrebne socijalne distance.

3.2. Programi u 2021. godini

Među zanimljivim i nadasve dobro prihvaćenim programima je tzv. „65 plus“ u koji se još u listopadu 2017. godine uključila Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba (KGZ. Projekt „65 plus“, 2017), s ciljem provođenja programa namijenjenih društvenoj integraciji osoba treće životne dobi i njihovom aktivnom uključivanju u kulturna i društvena zbivanja.

S obzirom na nove okolnosti i postojeće epidemiološke mjere te nemogućnost održavanja događanja u samim bibliobusima zbog nedostatka prostora za održavanje socijalne distance, Bibliobusna služba priključila se mreži Knjižnica grada

Zagreba u virtualnom promicanju manifestacija „Noć knjige“ i „Mjesec hrvatske knjige“. Povodom „Noći knjige“ održan je književni kviz za odrasle, a pod nazivom Raskvizaj se! Održao se putem Facebook stranice Bibliobusne službe, a vodio ga je jedan od naših velikih kvizaških znalaca, Silvije Pleština. Kviz je bio usko povezan s temom ovogodišnje „Noći knjige – Ljekovita moć knjige“. Nakon „Noći knjige“, zbog troje podjednako dobrih natjecatelja, održan je i finalni kviz „Raskvizaj se!“, a u suradnji s izdavačkom kućom Fraktura, pripremljene su zanimljive nagrade.²⁸

„Kviz za djecu: Raskvizaj se!“. Povodom Noći knjige održana je i kvizaška poslastica za najmlađe članove Bibliobusne službe. Kviz je proveden putem platforme Kahoot!, a za najbolje su pripremljene zanimljive nagrade u suradnji s izdavačkom kućom Profil (Kolić, Markulin i Semenski, 2020).

„Kviz za odrasle: Raskvizaj se!“. Povodom Noći knjige održan je književni kviz za odrasle, a pod nazivom. Kviz se je odvijao putem Facebook stranice Bibliobusne službe.²⁹

Kroz virtualni program „Živa knjižnica“ u obliku videozapisa intervjuja s korisnicima bibliobusa predstavljene su životne priče članova u obliku virtualne knjige u kojoj su korisnici zapisali vlastite živote. Cilj je bio senzibilizirati javnost glede tema poput osoba s invaliditetom, nezaposlenih, starije životne dobi, LGBTQ+ zajednice itd. Objavljeno je pet videozapisa. Prvi videozapis iz „Žive knjižnice“ pod nazivom Debeli Werther – razgovor je s Daliborom Talajićem na temu roditeljstva autističnog djeteta.³⁰ Zatim je uslijedio razgovor sa Sandrom Tolić na temu LGBTQ+ zajednice „Dugin kontakt.“ Razgovor s tattoo-majstoricom Nikkom Dott, pod naslovom „Kreativni nered“ razmatrao je tetovažu kao temu koja se odavno ne smatra tabuom, no i dalje velik broj ljudi ima određene predrasude spram tetoviranih osoba. Sugovornica je u ovoj „živoj knjizi“ o tome progovorila, dotičući se također značenja mnogih tetovaža na svom tijelu kao i različitih motivacija klijenata za tetoviranje. „Život s greškom“ naziv je videozapisa kojim je obilježen „Svjetski dan beskućnika“. U tom videozapisu anonimni sugovornik upoznao je građane sa surovom realnošću života na cesti. U studenom tema videozapisa iz „Žive knjižnice“ bila je 45. obljetnica Bibliobusne službe KGZ-a, a razgovor je vođen s vjernim članovima koji su odgovarali na pitanja poput, što za njih znači bibliobus, zašto dolaze u bibliobus i slično. Videozapisi se objavljuju na mrežnoj stranici i društvenim mrežama Bibliobusne službe.

Održana je i virtualna izložba „Knjiga u stripu“ kojom je obrađena lektira spisateljice Željke Horvat-Vukelja, *Hrabrica te Jurnjava na motoru* spisatelja Slavka Kolara.

²⁸ Izvještaj o radu Bibliobusne službe za 2021. godinu.

²⁹ Izvještaj o radu Bibliobusne službe za 2021. godinu.

³⁰ Video zapisi dostupni su preko YouTube kanala KGZ-a, a poveznice su navedene u popisu Literature na kraju ovoga rada, pod skupinom Mrežni izvori.

Održana je i hibridna radionica pisanja priče „Pročitaj svoju priču“, a nakon provedenog natječaja, objavljenog na mrežnim i društvenim stranicama Bibliobusne službe, a u suradnji s izdavačkom kućom Planetopija, pobjednicima su dodijeljene nagrade.³¹

Pružanjem bibliobusne usluge knjižničari nastoje smanjiti posljedice društvene isključenosti te podići kvalitetu i standard života u zajednici svih građana te tako pridonose ostvarivanju prava svakog pojedinca na pristup informacijama, znanju i kulturi. Promjene koje obilježavaju „novo normalno“ utjecale su na svakoga pojedinačno, no unatoč strahu za vlastito zdravlje i zdravlje bližnjih, uspješno je zadržan timski duh kako bi nova usluga Bibliobusne službe bila održana na životu i bila na usluzi korisnicima.

3.3. Obilježavanje 45. godišnjice Bibliobusne službe KGZ-a

Dana 23. studenoga 2021. obilježena je 45. godišnjica Bibliobusne službe KGZ-a. S obzirom na okolnosti pandemije u kojoj se kao društvo nalazimo, društvene mreže poslužile su kao jedan od značajnih kanala obilježavanja te značajne godišnjice. Godišnjica je obilježena virtualnom izložbom. Dva tjedna uoči godišnjice na stajalištima bibliobusa organizirano je fotografiranje članova Bibliobusne službe u slavljeničkom okviru izrađenom pomoću 3D printera. Svoje su fotografije članovi dijelili na privatnim društvenim mrežama koristeći oznake #45godinabibliobusa i #ijasamclanbibliobusa i pritom ponosno pokazali da su i oni članovi bibliobusa te pozvali svoje virtualne prijatelje da i oni to postanu. Na sâmu godišnjicu, fotografije članova Bibliobusne službe su, uz njihovu suglasnost, objavljene kao izložba fotografija. Sve fotografije moguće je pogledati na društvenim mrežama Bibliobusne službe.

4. Umjesto zaključka – nesigurna budućnost ili nastavak uspješne tradicije

U četrdeset i pet godina djelovanja Bibliobusne službe Knjižnica grada Zagreba promijenilo se nekoliko vozila, još više djelatnika i bibliobusnih stajališta, obnavljao se knjižnični fond, a prelazak s ručnih kataloga na računalnu opremu i informatički sustav ZaKi, spomenute 2005. godine, značio je i veliku promjenu u načinu rada, dok je pružanje knjižničnih usluga osuvremenjeno u skladu s IFLA-inim *Smjernicama za pokretne knjižnice* (2011) i suradnjom s brojnim odgojno-obrazovnim i kulturnim ustanovama, kao i djelovanjem na društvenim mrežama. No osnovni moto Bibliobusne službe ostaje isti od njezina osnutka pa sve do danas, a to je: „knjiga čitatelju“!

³¹ Izvještaj o radu Bibliobusne službe za 2021. godinu.

Pažljivo planiranje mreže stajališta, nabava i obrada knjižničnog fonda, priprema knjižničnog fonda i rezervacija knjiga, kao i planiranje dnevne rute bibliobusa kako bi bile što ekonomičnije i osiguravale kontinuiranu djelatnost najvažnije su stavke svakodnevnog učinkovitog rada zagrebačke Bibliobusne službe. Statistika u Bibliobusnoj službi igra važnu ulogu jer daje sliku rentabiliteta te je potrebno analitički pratiti broj članova i posudbu, korištenje knjižničnog fonda, posebno pojedinih struka, kao i konkretne potrebe pojedinih stajališta.

Bibliobusna služba treba se i dalje istraživati, širiti, mijenjati i prilagođavati potrebama korisnika koji su udaljeni od stacioniranih knjižnica, sačuvati opstojnost trenutne mreže bibliobusnih stajališta kao i težiti otvaranju novih. Ideja vodilja svake bibliobusne službe jest promicanje jednakopravnosti u pružanju najprilagodljivije knjižnične usluge povećavanjem mogućnosti pristupa istima prema potrebama promjenjivog stanovništva bez obzira na mjesto stanovanja.

U 45 godina djelovanja Bibliobusna služba pokazala se neophodnom, posebno u prigradskim i novoizgrađenim naseljima. Iako zahtjevi za otvaranje novih stajališta stalno pristizu, zbog stavljanja van funkcije već spomenutog VOLVA iz 1995. godine, koji je bibliobusna stajališta u gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji obilazio 26 godina, velik dio postojećih stajališta zatvoren je početkom 2022. jer je nemoguće s jednim vozilom zadržati sva stajališta na području dviju županija dok se ne nabavi novo zamjensko bibliobusno vozilo.

Novim bibliobusom bio bi osiguran ravnomjeran razvoj knjižnične djelatnosti na području grada Zagreba i Zagrebačke županije te širenje knjižnične usluge uz najveću moguću racionalizaciju kadrovskih i materijalnih resursa.

Valja istaknuti da je 23. prosinca 2020. Ministarstvo kulture RH u okviru „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ (MK. Fondovi EU), Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje“ specifičnog cilja, objavilo Poziv na dostavu projektnih prijedloga „Čitanjem do uključivog društva“ s ciljem povećanja socijalne uključenosti kroz razvoj čitalačke pismenosti. Među najavljenim aktivnostima koje će se financirati u sklopu navedenog poziva bile su: projekti prijenosnih i pokretnih knjižnica uključujući nabavu i opremanje bibliobusa, aktivnosti poticanja čitanja i razvoja čitalačkih kompetencija, aktivnosti jačanja kapaciteta u području promicanja čitanja, razvoj usluga i provedba aktivnosti poticanja čitanja i razvoja čitalačkih kompetencija za osobe kojima je pristup knjizi umanjen u mjestu stanovanja i boravka te provedba javnih kampanja i podizanja javne svijesti o važnosti čitanja. A među prihvatljivim prijaviteljima bile su i narodne knjižnice.

Prethodno spomenutoj odluci Uprave KGZ-a o stavljanju u mirovanje jednog od bibliobusnih vozila, VOLVA iz 1995. godine, Knjižnice grada Zagreba dostavile su projektni prijedlog na Poziv i time aplicirale za sredstva iz Europskog socijalnog fonda u svrhu nabave novog zamjenskog bibliobusnog vozila. Dana 11. lipnja 2021. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva obavijestila je Upravu

KGZ-a da je projektni prijedlog ostvario 82,67 bodova te prešao potreban bodovni prag određen uvjetima natječaja, međutim da ne ulazi u dostatni financijski okvir sukladno alokaciji financijskih sredstva predviđenih Pozivom te se nalazi na rezervnoj listi projektnih prijedloga. U kategoriji Uravnoteženi regionalni razvoj ostvaren je minimalan broj bodova jer Bibliobusna služba KGZ-a djeluje na području Grada Zagreba koje se smatra najrazvijenijim.

Pitanje nabave osnovnog sredstva za rad svake, pa tako i zagrebačke Bibliobusne službe, i dalje ostaje otvoreno.

LITERATURA

- Čabrić et al. (2019). Čabrić, N., T. Kolić, D. Semenić i D. Premec. Bibliobusna služba u promicanju Agende UN-a za održivi razvoj – primjeri dobre prakse. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 62(2), 213–226.
- Čabrić, N. (2020) Dan hrvatskih bibliobusa. *Novi uvez 34 Glasilo Zagrebačkog knjižničarskog društva*, XVIII., 34 (prosinac), 54–57. Dostupno na: <https://zkd.hr/wp-content/uploads/2021/01/Novi-uvez-34.pdf>
- Čabrić, N. (2020) Komisija za pokretne knjižnice. U: A. Barbarić (urednica). *80 godina Hrvatskoga knjižničarskog društva: 1940. – 2020.: Spomenica*. (Str. 76–77). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- Čabrić, N. (2020). Rad na kotačima u doba epidemije. *Potujuće novice. Časopis Sekcije za potujuće knjižničare* 15(1/2) (prosinac), 27–28. Dostupno na: <http://ebook.creativelabdevelop.eu/PotujocNovice/2020/index.html#p=1>
- Gradska knjižnica (2021). *Gradska knjižnica u Zagrebu: ususret novom vremenu*. U: I. Meić (urednica). (Str.78. –79). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- IFLA-ine smjernice (2011). *IFLA-ine Smjernice za pokretne knjižnice*. Prerađeno izdanje. Priredila radna skupina IFLA-ine Sekcije za narodne knjižnice na čelu s I. Stringerom. 1. hrvatsko izd. (prema 2. prerađenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- KGZ. Izvještaj (2021). *Knjižnice grada Zagreba. Izvještaj o radu Bibliobusne službe za 2021. godinu*. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/godisnji-izvjestaji/43616>
- Kolić, T., D. Markulin i S. Semenski (2020). Virtualni programi Bibliobusne službe u 2020. godini. *Novi uvez 34: Glasilo Zagrebačkoga knjižničarskog društva*, XVIII, (prosinac), 91– 93. Dostupno na: <https://zkd.hr/wp-content/uploads/2021/01/Novi-uvez-34.pdf>
- MK. Fondovi EU (s.a.). *Ministarstvo kulture. Fondovi EU. Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali“ (2014.– 2020.)*. [citirano: 2020–02–28]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=18255>

- Popis stanovništva (2021). *Popis stanovništva Republike Hrvatske 2021. Prvi rezultati Popisa 2021*. [citirano 2022–03–31] Dostupno na: <https://popis2021.hr/index.html>
- Pugelnik, Đ. (2012). Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba. U: Lj. Vugrinec, Lj. Črnjar i F. Biščan (urednice). *Pokretne knjižnice u Hrvatskoj*. (Str. 129–137). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo; Karlovac: Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić.
- Standard (2021). *Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*. Narodne novine 103/2021. [citirano: 2022–03–31]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1834.html
- Standardi (1999). *Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj*. Narodne novine 58/1999. [citirano: 2022–03–31]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html

Arhivsko gradivo

- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1976. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1977. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1978. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1980. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1981. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1990. godinu.
- Arhiva Bibliobusne službe. Izvještaj o radu za 1995. godinu.

Mrežni izvori

- KGZ. Bibliobusna služba. Facebook. <https://www.facebook.com/kgzbibliobusnaslužba/>
- KGZ. Bibliobusna služba. Instagram. https://www.instagram.com/kgz_bibliobus.
- KGZ. Karta KGZ. Projekt 65 plus (2017). Knjižnice grada Zagreba. Projekt šezdeset pet plus [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/65-plus-1296/1296>
- KGZ. Karta stajališta (s. a.). Knjižnice grada Zagreba. Bibliobusna služba. Karta stajališta. [citirano: 2022–03–31] Dostupno na: https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=45.74883900000012%2C15.946312000000024&spn=0.121942%2C0.350189&hl=hr&t=h&oe=UTF8&msa=0&z=12&ic=UTF8&mid=1_k0RBYG0_vKUAFi1alj_AUTSFqg
- KGZ. Mrežna stranica (s. a.). Knjižnice grada Zagreba. Mrežna stranica. [citirano 2022–02–28]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/online-upis-u-knjiznice-grada-zagreba/55847>
- KGZ. Pravila (2017). Knjižnice grada Zagreba. Pravila Knjižnica grada Zagreba. [citirano: 2022–02–28] Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/informacije/upisi-i-posudba-196/pravila-knjiznica-grada-zagreba-40217/40217>

KGZ. Raspored stajališta (s. a.). Knjižnice grada Zagreba. Raspored stajališta. [citirano: 2022–03–31]. Dostupno na:

<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/bibliobusna-sluzba/raspored-i-stajalista/247>

Knjiga u stripu [citirano 2022–02–28]. Dostupno na:

<https://prezi.com/view/MxE25EK5pNSUTvHqNmuK/>

Knjižnice grada Zagreba. Youtube kanal [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na:

Živa knjižnica Bibliobusne službe KGZ-a: «Debeli Werther», Dalibor Talajić

Knjižnice grada Zagreba. Youtube kanal [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na:

Živa knjižnica Bibliobusne službe KGZ-a: «Dugin kontakt», Sandra Tolić

Knjižnice grada Zagreba. Youtube kanal [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na:

Živa knjižnica Bibliobusne službe KGZ-a: «Kreativni nered», Nikka Dott

Knjižnice grada Zagreba. Youtube kanal [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na:

Živa knjižnica Bibliobusne službe KGZ-a: «Život s greškom», anonimna sugovornik

Knjižnice grada Zagreba. Youtube kanal [citirano: 2022–02–28]. Dostupno na:

Živa knjižnica: 45. obljetnica Bibliobusne službe KGZ-a - upoznajte naše članove